

KONYA ÇARŞISI VE EL SANATLARIMIZ

Konya Çarşısı'nda araştırma amaçlı gezilerimden birisini, sanırım rahmetli A. Sefa Odabaşı'nın *Konya Mutfak Kültürü* kitabının fotoğraflarını çekmek için 2001 yılında yapmıştım. Konya Çarşısı hâlâ özgünlüğünü koruyan, geleneksel zanaatların/el sanatlarının yaşamaya çalıştığı tarihî ve ticari bir merkez.

Konya Çarşısı Selçuklular zamanında Alâeddin Tepesi'nin doğusunda yer alıyordu. Daha sonra bugünkü yerine doğru genişledi. 16. yüzyılda Kanuni Bedesteni (bugünkü Özel İdare Binası) ile At Pazarı arasında yayıldı. Neredeyse 16-19. yüzyıllar arası çarşı bugünkü konumunu koruyordu. 1868 yılında çıkan yangın sonrası Vali Burdurlu A. Tevfik Paşa çarşığı düzgün planlı olarak yeniden inşa ettirmiştir. İki katlı, beşik çatılı çarşıda tek tük örneğini gördüğümüz dükkânlar bu döneme aittir.

22 Mayıs günü hava bulutluydu. Kaybolan meslekleri fotoğraflamak için Ankara'dan gelen gazeteci Nezih Tavlaş ve arkadaşı Utku

**Prof. Dr.
Haşim KARPUZ**

Erdener, yüksek lisans öğrencilerim olan Nilüfer Karal, Demet Akkılıç, Hale Telli, Nilüfer Özdemir ve Süheyla Koç ile buluşup çalışmaya başlıyoruz. İlk durağımız Keçeci Mehmet Girgiç'in dükkânı. Keçenin bütün aşamalarını belgelemek amacıyla bizim için yeni bir nakış

döşüyor "Aziziye Camii'nin parmaklıkları". Biz bir süreliğine Piri Mehmet Paşa Zaviyesi'ne gidiyoruz. Oradaki dükkânlarda tandır ve çanak çömlek fotoğrafları çekiyoruz. Köşedeki bakırcı dükkânına girip ustayı görüntüleyip dükkânı inceliyoruz. Sonra bütün zaviyeyi baharatçı dükkânı yapan Dereli Kemal'in fotoğrafını çekiyoruz. Bu zaviye 16. yüzyılda Piri Mehmet Paşa'nın yaptırdığı bir Mevlevi zaviyesi, herhangi bir doğu şehrindeki baharatçıdan farkı yok.

Daha sonra mezar taşı ustalarını görüntüleyip Gevraki Hanı'na gidiyoruz. Araba boyacı ustalarından birisinin öldüğünü öğreniyoruz. Kimse boyalı araba yapmıyor, artık birkaç küçük model maket görünüyoruz. Burada bir hasır yastık-

çı, demirci, Saraç Necati Çetinbaş, Keçeci Recep Tekkalam'la görüştük. Dönüşte önceleri Selimiye Camii önünde sonraları bugünkü yerine taşınan Kadınlar Pazarı'na uğruyoruz. Kadınlar dışarıda domates, biber fidesi satıyor. Pazar üst kattan çok iyi fotoğraf veriyor (erkekler pazarı olmuş).

Tekrar Mehmet Girgiç'in atölyesine dönüyoruz. Nakış kompozisyonu bitti, şimdi yün atmaya başlandı. Ben öğrencilerimle birlikte dersimiz için Karatay ilçesi, Piri Mehmet Paşa Mahallesi, Mengüç Caddesi, 18 numarada yer alan Akça Konak'a gidiyorum. Akça Konak bir grup kültür sevdalısı arkadaş tarafından Hollanda Türk Evi Derneği'nden yardım alarak

satın alınmış ve restore edilmiştir. 19. yüzyılın sonlarında yapılmış bir konak.

Önceleri M. Emin Dağlı ailesine ait olan ev daha sonra el değiştirmiş. Eski hâlini hatırlıyorum. Avlu-hayatında kuyu, havuz (çaraş), ocağı, ahır, kiler, örtme (mutfak) gibi servis hacimleri vardı. Son restorasyonlarda, ana kapıdan 1. kata çıkan merdiven kapatılmış, batıdan selamlık-hariciye kısmından eve giriş sağlanmış. Üç katlı olan evin zemin katı tadil edilmiş lokanta/kafe haline getirilmiştir. 1. ve 2. katlar iç sofalı planlı olup yüklük-çiçeklik (aynalıkları) korunmuştur. Odalarda, ağzıaçıklarda, tavan göbeklerinde (marul-fırfırlı) süsleme öğeleri görülür.

Evin restorasyonu sırasında gereksiz yere ocaklar, lavabolar, elektrik tesisatı gibi öğelere yer verildi. Evin iç mekân estetiği ve özgün dokusu kısmen bozuldu. Hayattaki geleneksel öğelerin çoğu kaldırıldı. Keşke yapı daha özenli restore edilseydi. Burada ders yaparken, çay içerken eski öğrencilerimi bizimle gezmekten doyumsuz zevk alan rahmetli A. Sefa Odabaşı ağabeyimizi hatırladım.

Şimdiki durağımız geleneksel el sanatlarının uygulamalı olarak yaşatıldığı ve öğretildiği Destegül Sanat Evi. Hüseyin Öksüz Hoca'yı soruyoruz. Toptancılarda kendi atölyesinde olduğunu öğreniyoruz. Ebru teknesinde çalışan, laleler yapan kızları görüntüleyip Nurgül-Erdoğan Uslu Çini Sanat Evi'ne uğruyoruz. Bu ikili Kütahya'dan gelip çini sanatının yeniden canlanmasına önemli katkılar sağladı.

Zaman hızla geçti, saat 17:00 sularında Marangozlar Sanayine Mevlüt Çiller Usta'ya gidiyoruz.

Dükkânda yok, kapı açık çalışan bir makine ahşap hat levha yazıyor. Eyvah usta elle ahşap oymayı bırakmış diye korkuyoruz. Hemen geliyor, hoş beşten sonra öteki dükkâna kalfalarının çalıştığı atölyeye gidiyoruz. Burada künde kari tekniğinin uygulanmasını görüyoruz ve fotoğraflar çekiyoruz. Selçuklu günlerinden kalma keçe gibi bizim milli sanatlarımızdan olan ahşap oymanın künde kari tekniğini uygulayan son usta M. Çiller'in güzel fotoğraflarını çekiyoruz.

Hüseyin Öksüz Bey'e uğramadan tekrar M. Girgiç atölyesine geliyoruz. Usta ortada yardımcılar ile rulo halindeki keçeyi tepiyor ve pişiriyorlar. Keçe tam pişmemiş ama bizim için açılıyor. Müthiş bir sanat eseri ortaya çıkıyor. Devetüyü yün içindeki lacivert nakışlar, kompozisyon çok etkileyici görünüyor. İçimden Aziziye Camii penceresinin ferforjesinden daha güzel diye geçiriyorum.

Arkadaşlarıma, öğrencilerime veda ediyor, yarım kilo tel kadayf alıp Meram Yeni Yol minibüsüne biniyorum. Güneş Takkeli Dağ'ın arkasına doğru iniyor. Bilboardlarda özel şirketlerin, belediyelerin

reklamlarını görüyor ve düşünüyorum. Millî kültürümüzün, kimliğimizin temel taşı olan el sanatlarını, zanaatları niye koruyup yaşatmıyoruz? Teknolojiye yenik düşen bu ustalara niye ekonomik destek verilmiyoruz? TBMM'de kurulan komisyonlar, hazırlanan kanun tasarıları niye çıkmaz? Eski Konya evleri niçin korunmaz? Geleneksel çarşı dokusu ne zaman ele alınacak?..

Geniş imkânları, kaynakları olan belediyeler bunları yapar. Beypazarı, Safranbolu belediyeleri tarihî evleri koruyarak, pansiyonculuk, ev yemekleri, hediyelik eşya yapımında zengin bir iç turizm pazarı yarattı. Gaziantep, Urfa belediyelerinin çarşılarını, dükkânlarını aslına uygun restore ederek müthiş bir turizm alanı yarattılar.

Eski evleri, dükkânları yıkıp onların yerine uydurma-maket yapılar koymamalıyız. Önemli bir kültür sanat merkezi, Selçuklu başkenti Konya'da artık el sanatlarımızın, zanaatlarımızın, eski evlerimizin yok olmasına ve yozlaşmasına seyirci kalan sorumlular tarih önünde bu büyük vebalden kurtulamayacaklardır.

Aczimin Giryesi

Düşünce...

Derler ki "düşünce" akıl ile vicdanın sesidir,
Peki, vicdansızların lakırdıları neyin nesidir?

Ahmet Sevgi

Eski Valimiz Ali Akarsu'nun Konya'ya Son Açıklaması

[Konya Ansiklopedisi'nde kendilerine yer vermek üzere irtibata geçtiğimiz yaşayan Cumhuriyet Dönemi Konya valilerinden biri de Ali Akarsu idi. Kaderin cilvesine bakınız ki; Cumhuriyet Döneminde Konya'mızın yarım asırlık üniversite beklentisine ilk etkili neşteri vurmuş bu değerli insanı, bize gönderdiği bilgilerin hemen akabinde ebediyete uğurladık. Rahmetine vesile olur, temennisıyla bu merhum valimizi kendisini tanımayan Konyalılara da tanıtmak istedik.]

Ali Akarsu, 1923 yılında Uşak'a bağlı Selçuk beldesinde doğdu. Babasının adı Ömer, annesinin adı Sıdika'dır. İlk, orta ve lise öğrenimini Uşak ve Kütahya da tamamladıktan sonra, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesini ayrıca sınavlarını vererek Ankara Hukuk Fakültesini de bitirdi.

Çeşitli ilçelerde kaymakamlık ve İç İşleri Bakanlığı Mülkiye Müfettiş-

liği görevlerinde bulundu. 1966 ile 1968 yılları arasında Erzurum, 1968 ile 1970 yılları arasında Erzincan ve 1970 ile 1971 yılları arasında Konya valilikleri yaptı.

O yıllarda Konya şiddetle bir üniversite arzuluyordu. Konya Belediyesi, Ticaret Odası, Tarım Odası, Çocuk Esirgeme Kurumu maddi ve manevi katkılarıyla büyük çaba göstermişlerdir. İlk olarak, Çocuk Esirgemeye ait binayı üniversiteye tahsis ederek; Mühendislik Yüksek Okulu ile Mimarlık Yüksek Okulunun açılmasına vesile oldu.

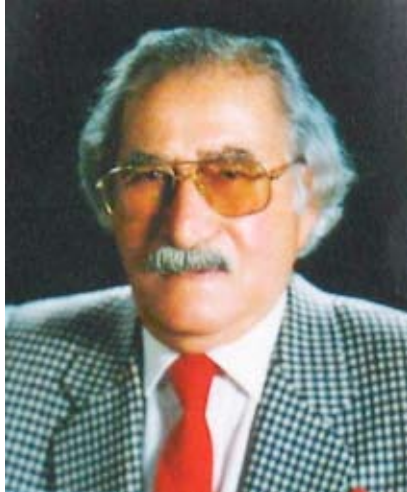
Tahıl ambarı olan Konya'da toprak analizlerini başlattı Köy yolları, içme suları, erozyon önleme projeleriyle ilgilenmiştir.

1982 yılında, kendi isteğiyle emekliye ayrılarak, Ankara'da bir avukatlık bürosu açtı. Serbest avukatlık yaptı. Bu çalışması 22 yıl sürdü. Sağlık durumunda ortaya bazı nedenlerle avukatlık meşgalesine de son verdi. Evli ve iki çocuk, üç torun sahibidir. 22 Nisan 2009 Çarşamba günü vefat eden Akarsu, Ankara'da Karşıyaka Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.

Vefatından iki gün önce kendi el yazısı ile yazıp gönderdiği dönemiyile ilgili bilgileri aynen sunuyoruz:

Konya'da Yapılan Çalışmalar Üniversiteye İlişkin Çalışmalar:

Konya Üniversite istiyordu. Bu haklı bit talepti. Üniversite açmak kolay olmadı. Bu konuda Vilayet'e en büyük desteği o zamanki Başbakanımız Sayın Süleyman Demirel yaptırmıştır. Konyalılar da bu desteği perçin-

lemişlerdir. Konya Belediyesi, Ticaret Odası, Tarım Odası, Çocuk Esirgeme Kurumu maddi ve manevi katkılarıyla büyük çaba göstermişlerdir. İlk olarak, Çocuk Esirgemeye ait Binayı Üniversiteye tahsis etme imkânı bulunmuştur. Başbakanımızın emriyle Konya ya gelen o zamanki Milli Eğitim Bakanı “Ben size bir yardımda bulunamıyorum. Çünkü imkânım yok. Binayı da araç ve gerecini de, hocalarını da siz temin ederseniz bu iş olabilir” demiştir. Sanki iki devlet temsilcisi gibi Vali ile pazarlığa girişmiştir.

Ali Akarsu da Bakana şartlarını söylemiştir.

Bu şartlar şöyledir:

O yıl üniversite sınavlarını kazanamayan çok sayıda gencimiz vardı. Bu açacağımız üniversitenin nüvesi olacak. Yüksek okula tamamen Konya çocukları alınacaktır. Bu teklife Milli Eğitim Bakanı itiraz ederek, okula merkezi sınav sistemiyle öğrenci alınacağını ve her ilden öğrencilerin sınava girebileceklerini söylemiştir. Vali Ali Akarsu da mademki okulu biz açıyoruz, öncelikle bizim ilimizin çocukları alınacak ve onları da biz seçeceğiz, demiştir.

Bu yüksek okul iki kısım olacaktır.

a) Mühendislik Yüksek Okulu

b) Mimarlık Yüksek Okulu

Öğrenci sayısı 100 değil, 200 olacaktır. Buna da önce şiddetle itiraz edilmiş, ancak sonunda Sayın Başbakanımızın, bizim tezimizi desteklemesiyle, olay bizim yani Konya'nın isteğine uygun olarak çözümlenmiştir.

Araç ve gereçler için Afyon Devlet Malzeme Ofisi ile temasa geçilmiştir. Malzeme böylece sağlanmıştır.

Sıra öğretim elemanlarının temini konusuna gelmiştir. İlk olarak Konya Belediyesi Fen İşlerinde doktorası olan bir Mimar, Vilayete davet edilerek, yeni açılacak Yüksek Oku-

lun Müdürü olarak atandı. Sonra Konya'da serbest çalışma hayatını sürdüren mühendis, mimar, doktor ve kimyacılar Vilayete davet edilerek, öğretim üyesi olarak görevlendirilmiş ve kendilerinden bu sene fahri olarak çalışmaları rica edilmiştir. Hep birlikte büyük bir ruh asaleti ve sevinçle, bu teklifi kabul etmişlerdir.

Amaç bu yüksek okulu biran önce açmaktı. Asıl hocalarının daha sonra devletimizce tayin edilecekleri düşünülüyordu. Nitekim öyle oldu. Böylece Konya sıra dışı bir yöntem ve özveriyle üniversiteye kavuşmuş oldu.

Okul mütevazı bir törenle açılmıştır. Valinin konuşmasının ardından o zamanki Milli Eğitim Bakanı da bir konuşma yaparak tebriklerini ve başarı dileklerini Konyalılara iletmiştir.

Tarıma İlişkin Çalışmalar:

Konya ilerden beri bir tarım amacı olarak bilinir. Ancak, arazisinin önemli bir kısmı o zaman tuzlu, kireçli ve tarıma elverişsizdi. Bu amaçla il ölçeğinde bir toprak araştırması yaptırıldı. Bunun uygulamasının il ölçeğinde düşünülürse mali portesi büyüktü. Çünkü olay büyük bir proje idi ve güçlükleri vardı. Durum Başbakan Demirel'e arz edilmiş, kendilerinden göreve başlamak üzere onay alınmıştır. Böylece işe başlanmıştır.

İlin diğer rutin işleri de tabii ki devam ettirilmiştir. Zira devlet idaresinde olduğu gibi, il idaresinde de devamlılık söz konusudur. Milli eğitim, köy yolları, içme suları, erozyon çalışmaları devam ettirilmiştir.

Sonuç: Bütün bu çalışmalar uygun biçimde sürdürülürken 12 Mart darbesi ile hükümet görevden uzaklaştırılmış, Vali Akarsu da başlanan işlerin daha sonra da devam ettirilerek sonuçlandırılması umuduyla Konya'dan ayrılmak durumunda bırakılmıştır.

Halit GÜLER

KADERİMDE OLAYLI EMEKLİ OLMAK DA VARMIŞ

26.6.1999 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı Başkan Yardımcılığı görevimden, yaş haddi sebebiyle emekli oldum. 40 yıla yakın aşkla ve şevkle çalıştığım Diyanet İşleri Başkanlığındaki görevimden, emeklilik zamanım geldiği için mecburen ayrılıyordum. Başkanlıktaki görevimden ayrılacağım, gün ve saat olarak herkes tarafından biliniyordu. Bilindiği için de Başkanlık veya Vakıfta çalışanlardan bir grubun demek ki benimle ilgili bir iftira, karalama ve ortalığı karıştırma hazırlığı varmış. Ben emekli olduğum tarihte, aynı zamanda T. Diyanet Vakfının denetim kurulu başkanıyım.

O tarihlerde Başkanlık ile Vakıf arasında maalesef bir sürtüşmenin olduğu ve bu sürtüşmeden kendilerine menfaat sağlamaya çalışanların bulunduğu herkes tarafından biliniyordu. Birileri, herhalde Diyanet İşleri Başkanlığındaki görevimden ve çevremden her nedense sakın sakın, kavgasız ve gürültüsüz ayrılıp gitmemi demek ki pek istemiyorlarmış. Ortalığı bir karıştıralım, huzurlu huzurlu ayrılıp gitmesin diye plân kuranlar, hiç umulmadık ve beklenmedik bir zamanda ve bir şekilde plânlarında kısmen de olsa başarılı oldular ve ortalığı karıştırdılar. En büyük karıştırıcı olan medyayı devreye soktular ve hakkımda karalama dolu yazılar yayımlattılar. Hizmette medyayı kullanmayı beceremeyenler, fitne çıkartmak ve gözde insanları yıpratmak için kullanmayı bayağı becerdiler. Nasıl mı? Aşağıda anlatacağım şekilde:

Emekli olacağıma bir hafta kala bazı gazetelerde; bir yıl önce yayınla-

nan “Çağdaş Dünyada Yeni Düzen Arayışları ve İslâm” isimli kitabım sebebiyle hakkımda suçlayıcı ve karalayıcı mahiyette yazılar çıkmaya başladı.

Vakit buldukça hiçbir fark gözetmeden daire arkadaşlarıma veda ziyaretleri yapıyor, uzun süre beraber çalıştığımız ve önemli sorumluluklar yüklediğimiz arkadaşlarımdan helâllik istiyordum.

Bu günlerden birinde odamda oturuyordum. Bir arkadaşım telefon etti: “Milliyet Gazetesinde hakkında çıkan yazıyı gördün mü?” dedi. Görmediğimi söyledim ve hemen bir Milliyet gazetesi aldım. Birinci sayfada benimle ilgili üç sütunluk bir haber vardı. Milliyet gibi bir gazete, bir habere birinci sayfada, hem de üç sütun üzerinden yer vermişse o haber çok önemli olmalıydı. Haberin başlığı aynen şöyle idi: “Diyanetçi Medyaya Saldırdı.” Alt başlıkta şöyle idi: “Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Güler, medyanın İslâm düşmanlığı yaptığını ve Türk ailesini yıktığını savundu.”

Aslında bu haberin bana Başkanlık Özel Kalem Müdürlüğü tarafından anında bildirilmesi gerekirdi. Çünkü onlar, sabahleyin gelir gelmez bütün gazeteleri dikkatlice gözden geçirirler, satır satır incelerler, merkez ve taşra olmak üzere Başkanlıkla ilgili haberleri tespit ederler ve ilgililere haber verirlerdi. Ayrıca kim tarafından yazılmış ve neye yazılmış araştırırlardı. Nedense Başkanlık Özel Kalem beni bu haberden haberdar etmemişti. Demek ki bu haber, benim üzerimde bıraktığı tesiri, onların üzerinde bırak-

mamıştı. Veya böyle bir haberin çıkacağı önceden biliyorlardı. O tarihlerde Başkanlık Özel Kaleminde pırıl pırıl, tertemiz gençler çalışıyor ve canla başla hizmet ediyorlardı. Onları hiçbir şekilde töhmet altında bırakmak istemem.

İşin bir başka yönü, gazetecilik açısından olayın veya düşüncenin bir haber değeri de yoktu. Çünkü malum grubun dışındaki gazeteler, onlarla görüşülmediği için olsa gerek, bu haberle hiç ilgilenmemişlerdi. Milliyet ve Hürriyet gibi şöhretli gazetelerin bu haberi birinci sayfadan üç sütun üzerinden vermeleri, habere ilân özelliği kazandırıyor. Sanki pazarlık yapılmış gibi. Size bir haber vereceğiz ama bu haberin birinci sayfada çıkmasını istiyoruz, ne kadar vermemiz gerekir denmiş gibi. Haberin kahramanı ben olduğum, durup dururken böyle bir kavga başlatıldığı ve Başkanlığı gider ayak sıkıntıya sokmaya hiç hakkım olmadığı için bu değerlendirmeleri yapmak benim hakkım olsa gerek.

Bu haberde bir terslik vardı. Güler medyaya saldırdı, deniyordu. Hâl bu ki hep medya saldırır. Saldırmak medyanın karakteri, ayrılmaz vasfı ve en tabii hakkı. Başkası medyaya saldırırsa olmuyor. Güler'in medyaya saldırmaya hiçbir hakkı yok. Durup dururken medyaya saldırırsa işte adamı böyle yaparlar. Bırakalım onlar, diledikleri zaman diledikleri kurum ve şahıslara kurula kurula, gerile geriler, rahat rahat saldırınsınlar.

Haberin metni şöyle idi: “(Çağdaş Dünyada Yeni Düzen Arayışları Ve İslâm) adlı 335 sayfalık kitabın yazılma gerekçesini: (Bu çalışmamda, dünyadaki gelişmeleri, siyasi bölünmeleri, terörist hareketleri ve İslâm'a sistemli bir şekilde yöneltilen haksız suçlamaları dikkate alarak, dinî ve millî menfaatlerimiz açısından önemli gördüğüm bazı konular üzerinde durmayı deneyeceğiz. İslâm'a yapılan haksız suçlamaların ve Müslümanları rencide eden davranışların son günlerde yoğunlaştığını görünce susamazdık ve

üzerimize düşeni kendi çapımızda ortaya koymamız gerekiyordu) şeklinde açıkladı.

Medyanın dinî ve millî değerlere aykırı pembe dizileri, mayo reklâmı yapan mankeni, üstsüz turistleri ekrana getirdiklerini iddia eden Güler, bu kanalların gerçekleri dikkate almak zorunda olduklarını belirtirken değilse RTÜK ne güne duruyor, diye sordu.

Toplumunu doğru ve hayırlı işlere yönlendirecek tek gücün din olduğunu söyleyen Güler, medya bu gerçeği görmeden bu görevi ifa etmeye kararlı ise ilerde ortaya çıkacak kargaşalıktan ve kavgadan kendini koruyamaz. En iyisi medyanın, dinin halkımıza doğru öğretilmesinde caminin yanında yer almasıdır diye konuştu. (Nerde konuşmuşum?)

Türkiye'de önemli bir kurum olan ailenin yapısının parçalanmaya yüz tuttuğunu savunan Güler, şöyle devam etti:

Her gün adedi fark edilecek derecede artan boşanmalar, evlerini terk eden genç kızlar, çocukları sokağa zorlayan karı koca kavgaları, nikâhsız yaşayan çiftler, aile içi cinayetler, intihar olayları, kumarbaz, sarhoş, esrarkeş aile reisleri. Türkiye'de aileye dıştan plânlandığı ve medya tarafından tezgâhlandığı şekilde bir şeyler mi olmaya başladı acaba? Türk milletini ayakta sapaşğlam tutan kurumların başında ailenin geldiğini, bizim geleceğimizi merak edenler çok güzel tespit ediyorlar. Bunun önemini bir de biz anlasak. O zaman Türk ailesini dejenere etmek isteyen kimselerin işlerini kolaylaştırmayız. Bu konuda medyaya büyük sorumluluk düşmektedir. Türk ailesini yıkmak için çalışanlara yardımcı olan bir kısım medya, kendi felâketini de hazırlamakta olduğunu bir görebilse. Güler, medyayı başörtüsü konusunda da suçladı. Türkiye'de üniversiteye devam eden ya da kamu kurumlarında çalışan bazı kişilerin inançları gereği başlarını örttüklerini

kaydeden Güler, şöyle konuştu: (Hâlâ konuştu diye yazıyor. Nerde konuştuğum belli değil.)

Bazı kız öğrenciler de anlayışı ve yetiştirme tarzları gereği mini etekle veya tşortla üniversiteye gelmektedirler. Mini etekle üniversiteye gelen kız öğrenciyeye hoşgörü ile bakan medyanın, başörtüsü ile gelen kız öğrenciyeye de aynı hoşgörü ile bakması gerekmez mi? En azından böyle davranmak, adil ve objektif olmanın asgari şartı değil mi? Bazı açık, hatta mankenlik yapan kıs öğrencilere saygılı davranan medya, başı kapalı kız öğrencilerin üniversiteye alınmaması için elinden geleni ardına koymamaktadır.”

335 sayfalık bir kitaptan kaynak göstermeden rastgele aldıkları cümleleri işlerine yarayacak şekle sokarak böyle değerlendiriyorlar. Medyanın ne kadar objektif ve tarafsız olduğunu bu haber, çok güzel gösteriyor ve ortaya koyuyor. Hele ki söz konusu kitabın 335 sayfa olduğunu yazmışlar. Alıntı cümlelere kaynak da göstermemişler. Kitabın yazarı olarak bunların bahsettiği cümleler nerede geçiyor acaba diye ben aradım bulamadım. Şimdi bu haksızlığı ve yanlışlığı dile getirmek bizim hakkımız değil mi? Hakkımız ama medya yanılmaz ve yanlış yapmaz.

Bu haber aynı gün ve aynı içerikte Hürriyet ve Posta gazetelerinde de çıktı. Ayrıca Hürriyet gazetesinin köşe yazarlarından Fatih Altaylı, Çağdaş Dünyada Yeni Düzen Arayışları ve İslâm isimli kitabımı bahane ederek kitabın önsüzünden aldığı bazı cümleleri çarpıtarak hakkımda 3-4 yazı yazdı. Yazılarının başlıkları şöyle idi: “Diyanet Sırada, Düşmanını Besleyen Tek Devlet, Diyanet Soruşturma Başlattı, Diyanet Temizliği yaptı” Baştan sona kin kusan ve hakaret içeren yazılar. Bu yazıları buraya alıp da keyfinizi kaçırmak istemem. Yazılar baştan sona yalan, haksız suçlama ve karalama. Her zamanki yaptıkları şey. Devletin beslediği ve yaşama hakkı tanıdığı düşman-

ları elbette var. Onlar kendilerini çok iyi bilirler.

Ben 26 Haziran 1999'da yaş haddinden emekli oldum. Memuriyet hayatımda hiç soruşturma geçirmediğim gibi emekli olurken de malum gazetelerin yazdığı gibi soruşturma falan da geçirmedi. Diyanet İşleri Başkanlığı gazetelerde çıkan yazılar üzerine beni emekliye falan sevk etmedi, ben yaş haddinden emekli oldum. İnsan başına geldiği zaman anlıyor. Demek ki biz, medyada çıkan asılsız yazılar yüzünden birçok insana suçlu gözüyle bakıyoruz, haksızlık yapıyoruz ve güven duymuyoruz. Bir insanın, kim olursa olsun şeref ve haysiyetiyle oynamak ne kadar çirkin.

Çağdaş Dünyada Yeni Düzen Arayışları ve İslâm isimli kitabım basıldıktan önce Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulunun ve sonra T. Diyanet Vakfı Yayın Kurulunun tetkikinden geçmiş ve basılabilir kararından sonra basılmıştır. Kitap yayımlandıktan ve çeşitli mercilerin yasal incelemesinden tam üç ay sonra medyada, tam ben emekli olacağım zaman değişik gazetelerde aleyhte yazılar çıkmaya başlamıştır. Fatih Altaylı'nın sütununda göreve davet ettiği savcılar ve hâkimler de kitapta bir suç unsuru görmemişlerdir. Sanki bu memleketin hâkim ve savcılarını Fatih Altaylı gibi kimseler suç duyurusunda bulununca veya göreve çağırınca görev yaparlar. Fatih Altaylı hâkim ve savcılarını göreve davet ediyor ve bu adam emekliliğini rahat rahat evinde geçiremeyecek diyordu. Bu adamlar, hainlerle çok düşüp kalktıkları için herkesi hain zannediyorlar.

Medyanın bir kısmında, benim kitabım hakkında çıkan yazılar durup dururken mi çıktı? Yoksa birisi, arı kovanına çomak mı soktu? Fatih Altaylı'nın o kadar işinin arasında benim kitabı okuyacak ve inceleyecek vakti var mıydı acaba? Diyanet ve Vakıf çevresinden birileri, kitabı okuyup veya tenkit edilen cümlelerin altını çizip

malum gazetelere ve Fatih Altaylıya göndermiş olmasınlar? O günlerde ben, başkan yardımcılığı görevimin yanında T. Diyanet Vakfında da Denetim Kurulu Başkanı idim. Tayinle değil, seçimle gelmiştim. Ayrıca en az 4-5 devrede vakıf mütevelli heyet başkanlığı yapmıştım. Vakıf, durmadan teftiş geçiriyordu. Diyanet İşleri Başkanlığı ile Vakıf arasında başta bulunanların nefsi davranışları ve kaprisleri yüzünden sürtüşme vardı. Zaman zaman bu işi medya körüklüyordu. Bu anlaşmazlık giderek büyüyordu. O günlerde, vakıfta önemli hizmetler ifa etmiş rahmetli Kemal Güran'ın; Müslümanın El Kitabı (Her Müslüman İçin Gerekli İlmihal Bilgileri) isimli eseriyle ilgili suçlayıcı yayın başlamıştı. Neredeyse kitabı bahane ederek başta yazar Kemal Güran olmak üzere bütün vakıfçıları içeri alacaklardı. Vakıf yayın kurulunda çok değerli ilim adamları vardı. İşte bu hizmet akışını durdurmak ve vakfı şaibeli hale getirmek için zaman zaman böyle sun'î havalı estiriyorlardı.

Ben 1982 yılında Ankara'ya gelmiş, Diyanet İşleri Başkanlığı ve T. Diyanet Vakfında üst seviyede önemli görevlerde bulunmuştum. Diyanet İşleri Başkanlığı bir devlet kurumu olduğu için, özel bir statüye sahip olan T. Diyanet Vakfının hizmet şansını daha yüksek ve ümit verici görüyordum. Emekli olduktan sonra T. Diyanet Vakfında fahri hizmete devam etmek düşüncesinde idim. Diyanet İşleri Başkanlığı ile T. Diyanet Vakfı arasında meydana gelen anlaşmazlığın ve sürtüşmenin müsebbiplerinden olmadığım gibi, bu sert havanın yumuşamasına gayret gösterenlerdendim. Başkanlık ile vakıf arasındaki anlaşmazlığın daha ileri boyutlara ulaşmasını plânlayanlar, benim yapımda olanların piyasadan tamamen çekilmelerini düşünmüşler ki bunu gerçekleştirmek için medyayı kullanıyorlar

Dikkatle ve ibretle okunması ricaısıyla Fatih Altaylı'nın benimle ilgili yazılarından sadece bir tanesini aşağı-

ya alıyorum. 22 Haziran 1999 Salı. Hürriyet Gazetesi ve emekli olmadan sadece 4 gün önce.

“Diyanet Soruşturma Başlattı.

Düşmanını besleyen tek devlet diye yazınca Diyanet İşleri Başkanlığından hemen yanıt geldi. (Sırf yanıt gelsin diye öyle yazmış.)

Sadece yanıt değil, başkanlık gereğini de yapmaya niyetli görünüyor.

Gelin devletin düşmanını nasıl beslediğini bir kere daha hatırlatayım:

Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Halit Gürler, bir kitap yazmış ve bu kitapta medyayı, Türk ailesini yıkmaya çalışmakla suçlamıştı.

Buna bir diyecek yok. Görüştür saygıyla karşılız. Hattâ zaman zaman hak da veririz. (Hak verdikleri hiç görülmüş mü?)

Gürler, Çağdaş Dünyada Yeni Düzen Arayışları ve İslâm adlı bu kitabında toplumu iyi işlere yönlendirebilecek tek gücün din olduğunu söylüyor ve medya bu gerçeği görmeden görevini ifa etmeye devam ederse, ileride ortaya çıkacak kargaşalıktan kendini koruyamaz diyordu.

Devlet memurunun kitabındaki ifade bu.

Bunu söyleyen başkası da var elbet.

Kara ses Cemalettin Kaplan'ın oğlu Metin gibi, Ama değil devletten maaş alma o suçlu olarak arıyor.

Aynı şeyi söyleyen Halit Gürler ise devletten maaş alıyor.

Devletin son derece hassas bir kurumunun da en önemli adamlarından biri.

Yalnızca din işlerinin düzenlenmesini değil, din eğitimini de düzenlemek, gelecek kuşaklara doğru din bilgilerinin aktarılmasını sağlamakla görevlendirilen bir kurumun ikinci adamı.

İşte bu Halit Gürler hakkındaki yazım üzerine soruşturma başlatılmış.

Daha önce Diyanet İşleri Başkanı

Sayın M. Nuri Yılmaz aradı.

Ardından da Diyanet İşleri Başkan Vekili Mehmet Gürler imzalı bir faks geldi.

Başkan Vekili Mehmet Gürler, kitabın Başkanlıkça incelemeye alındığını ve Halit Güler hakkında Başkanlık müfettişlerince inceleme başlatıldığını yazmış.

Soruşturmanın sonucunu heyecanla bekliyorum.

Bakalım Halit Güler, bundan böyle tehditlerini devletin bir bürokratu olarak mı sürdürecektir, yoksa irticanın sivil güçlerine mi katılacak?”

Diyanet İşleri Başkanı M. Nuri Yılmaz, Fatih Altaylı'yı aradığı gibi bu işin aslı nedir diye beni de arayabilirdi. Aramadı. Hele hele beni aramadan, meselenin aslını öğrenmeden Fatih Altaylı'yı araması ne kadar anlamsız ve yakışsız. Başkan Vekili Mehmet Gürler, benimle hiç görüşmeden ve istişare etmeden Fatih Altaylı'ya iltifatta bulunan bir faks gönderdi. Hal bu ki Halit Güler, yaş haddinden emekli oldu deyiverseydi daha şık ve onurlu bir cevap olurdu.

Gazetelerdeki aleyhteki yazılar üzerine tanıdık tanımadık birçok avukat telefon ederek hakaret davası açıp açmayacağını sordular. Eğer dava açarsanız savunmanızı kabul etmeye hazırız diyorlardı. Bir kısmı vekâletinizi gönderin dava açalım, dediler. Bu ilgi beni fazlasıyla memnun etti ve heyecanlandırdı. Dava açsaydım kazanacağımı da biliyordum. Uğraşmak istemedim. Medyayla kavgaya tutuşmanın yasal yoldan da olsa zorluğunu bilenlerdendim. Konya İmam-Hatip Okulundaki bir bayan öğretmenin yanlış tutum ve davranışlarıyla ilgili, İslâm'ın İlk Emri Oku mecmuamıza yazı yazmıştık. Hakkımızda hakaret davası açtı ve kazandı. Hiç unutmuyorum rahmetli Ahmet Kabaklı bile aleyhimizde yazmıştı.

Yine basında çıkan yazılar üzerine eski adalet bakanlarından Şevket Ka-

zan beni aradı.: “Halit Bey, basında tartışmalara yol açan kitabınızı merak ettim ve dikkatle okudum. Böylesine faydalı ve güzel bir kitap yazdığınız için sizi yürekten tebrik ediyorum. Usanmak ve küsüp çekilmek yok, yola devam.” dedi. Ben de kendisine: “Bu sözleriniz benim için çok değerli . Siz, sıradan bir insan değilsiniz, üstelik bir de hukukçusunuz. Çok teşekkür ederim.” dedim. Diyanet İşleri Başkanlığındaki çok severek çalıştığım görevimden emekli olduktan sonra T. Diyanet Vakfında Denetim Kurulu Başkanlığım olduğu için Ankara'da iki sene daha kaldım. On dokuz yılım Ankara'da geçtiği ve çok değerli dostlarım olduğu için Başkentten ayrılmak kolay olmuyordu. Emekli olduğum, başta medya olmak üzere cümle âlem tarafından duyulduktan sonra hakkımdaki yayın sanki bir merkezden idare ediliyormuş gibi kesilivermişti.

Merhum Ahmet Gürtaş, Konya İlahiyat Fakültesindeki hocalığının yanında T. Diyanet Vakfı Yayın Kurulunda da üye olarak çalışıyordu. Kocatepe Camii'nin altında kitaplarla ve dini mevcutelerle dolu bir odası vardı. Merhum Gürtaş'ın hem odası ve hem kafası dolu idi. Bana: “Halit ağabey, Konya'ya gitme de müşterek bir iş yapalım ve bir hizmet başlatalım.” diyordu. Prof. Dr. Halis Ayhan aracılığıyla Yimpaş'tan bir teklif vardı, Onu değerlendirmeye çalışıyorduk. İşin içinde Hasan Buz, A.Kadir Hacıismailoğlu, Şakir Ergin de vardı. Kısmet olsaydı güzel ve faydalı bir hizmete besmele çekilmiş olacaktı. Ahmet Gürtaş'ın ani ölümü bu işi akim bıraktı. Onun ani aramızdan ayrılışı böyle bir işin başarı şansını azaltmıştı.

Kısaca özetlediğim olaylı ve sıkıntılı emeklilikten sonra Ankara'dan ayrıldım. Doğup büyüdüğüm şehir Konya'nın huzur atmosferi, bütün bunları unutmamda bana yardımcı oldu. Ben unuttum, ama tamamen unutulup gitmemesi için de kağıda dökmekte fayda gördüm.

OSMANLI MEDRESELERİNİN ISLAHI VE DARÜ'L- HİLÂFETİ'L-ALİYYE MEDRESESİ

Derya KARAKAYA

Türkler, tarih boyunca kurdukları devletlerde askeri ve hukuki sistemin yanında eğitime de önem vermişler ve çağdaşlarına göre ileri bir eğitim teşkilatı sergilemişlerdir. Bu teşkilat içinde belki de en önemli yeri medreseler almaktadır. Çünkü gerek Osmanlı'larda gerekse diğer Türk-İslam devletlerinde cami, tekke, zaviye gibi yapıların dışında örgün eğitimin verildiği tek yer özelliği taşımaktadırlar. Bu kurumun tarihini Abbasilere kadar dayandırmak mümkündür. Kültürel miras olarak Türk devletlerinden birbirine aktarılan, en son da Selçuklulardan Osmanlı'lara kalan İslami eğitim sisteminin temel kurumu olan medrese, Osmanlı Devleti döneminde kendine özgü bir hüviyet kazanarak Müslümanların devam ettiği bir müessese özelliği edinmektedir. Daha Orhan Bey zamanında varlığına rastlanılan teşekkül, kısa sürede Selçuklu medreselerinde yetişen devrin mühim ilim adamlarının ders verdiği bir kurum olmuştur. Nitekim, devletin uleması ve önde gelen bürokrat sınıfı buradan yetişmektedir. XVI. yüzyıla kadar altın çağını yaşayan Osmanlı medreseleri dini ilimlerin yanında pozitif ilimlerin de okutulduğu dönemin ileri eğitim müesseseleri olup bu yüzyıldan sonra giderek bozulmaya başlamış ve öğretim sadece dini ilimlere münhasır kalırken kalitesi de düşmüştür. XVIII. yüzyılda III. Ahmed (1703-1730) ve I. Mahmud (1730-1754) dönemlerinde bu müessesenin islahı için bazı çalışmalar yapılmışsa da istenilen sonuç elde edilememiştir. XX. yüzyıla gelindiğinde medreselerdeki bozulmalar, birtakım şikayet ve bu durumun düzeltilmesi hususunda bazı tedbirlerin alınmasını isteyen neşriyatları da beraberinde getirmiştir⁽¹⁾. Burada medreselerin islahı için alınan tedbirler ve bu bağlamda kurulan Darü'l- Hilafeti'l- Aliyye Medresesi hakkında bilgi verilecektir.

Osmanlı Devleti'nde medreselerin islahı için birtakım çalışmalar yapılmıştır. Daha önce bazı ilim adamları tarafından islah çalışmalarına ışık tutacak eserler kaleme alınmıştır. Cevat İzgi, bunlardan ilkinin 1896 yılında Şeyh Ali-zade Hoca Muhyiddin tarafından yazılan "*Medreselerin Islahı*" olduğunu, II. Abdülhamid (1876-1909)'e sunulan bu eserin özellikle medreselerin ders programı üzerinde durduğunu nakletmektedir. Hoca Muhyiddin bu kitapta, şer'i ilimlerin tahsiline hizmet eden medreselerin yeni tabii ilimlerden mahrum tutuldukları için islah muhtaç olduklarını, bu iş için öncelikle medreselerin öğretim metotlarının değiştirilmesi ve programlarının yenilenmesi gerektiğini, bir heyet vasıtasıyla incelenip düzeltilebileceğini söyledikten sonra on sene olarak düşündüğü medrese programlarında; dini ilimler yanında Türkçe, harita kullanma, ülkeler coğrafyası, dört işlem, hesap, cebir, hendese, fizik, kimya ve Fransızca

(1) Mübahat S. KÜTÜKOĞLU, "Darü'l-Hilafeti'l-Aliyye Medresesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (DİA), VIII. , İstanbul 1993, s. 507.

gibi derslerin yer alması icâb ettiğini belirtmektedir⁽²⁾. Mehmet İpşirli ise, XIX. yüzyılda II. Mahmud (1808-1839) ve II. Abdülhamid döneminde eğitim konusunda ıslahat yapılırken medreselerin ihmal edildiğini, bu tutumun ise, muhtemelen medresenin ve temsil ettiği zihniyetin ıslahın çok zor olduğu kanaatine sahip olmalarından kaynaklandığını vurgulamaktadır⁽³⁾.

Nihayet II. Meşrutiyetin ilanından sonra bu konuda ciddi çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Islâh-ı Medaris Komisyonu oluşturulmakla birlikte 26 Şubat 1909 tarihinde Medâris-i İlmiyye Nizamnâmesi hazırlanmıştır⁽⁴⁾. Bu nizamnamenin tarihini 1 Şubat 1910 olarak aktaran Yahya Akyüz, tüm medrese öğreniminin 12 yılda tamamlanması, bu okula 15-35 yaşları arasındakilerin kaydedilmesi, Hoca Muhyiddin'in vurguladığı tabî ilimlerin okutulması gerektiğinin nizamnameye eklenmesini aktarmaktadır⁽⁵⁾.

Medreselerdeki esaslı ıslahat, Mustafa Hayri Efendi'nin şeyhülislamlığı sırasında dört yıllık çalışmalar sonucunda gerçekleştirilmiştir. 17 Eylül 1914'te Islah-ı Medaris Nizamnamesi ile ıslahatın ilk olarak İstanbul'da başlatılması uygun görülerek medreseler bir heyet tarafından incelenmiştir. Böylece uygun olanları kaydedilip tek bir medrese sayılmış ve İstanbul İslam hilafetinin merkezi olmasından dolayı Darü'l-Hilafeti'l-Aliyye Medresesi adını almıştır⁽⁶⁾. Mehmet Zeki Pakalın da bu adın, İstanbul'un bu özelliği yanında buradaki medreseleri taşradakilerden ayırt etmek için kullanıldı-

ğını söylemiştir⁽⁷⁾. Bir taraftan İstanbul medreseleri Darü'l-Hilafet'il-Aliyye adı altında toplanırken taşrada bu bağlamda modern medreseler açılmaya başlanmıştır.

Darü'l-Hilafeti'l-Aliyye Medresesi kuruluş nizamnamesi 18 Eylül 1914'ten itibaren yürürlüğe girmiştir. Buna göre, medresede eğitim, seviye açısından Tâlî Kısım-ı Evvel, Tâlî Kısım-ı Sâni, ve Âli olarak üç kademede yapılacak; her kısmın eğitim süresi dört yıldan toplam 12 yıl tahsil ile eğitim tamamlanmış olacaktır. Üç bölümden her biri dört sınıftan, dört sınıf da dörder şubeden meydana gelecekti. Her şubenin bir müdürü mevcut bulunacak, onlar sınıf müdürüne, sınıf müdürü ise umumi müdürlere, umumi müdürler de Ders Vekaleti'ne bağlı olacaktır⁽⁸⁾. Mustafa Ergün aynı nizamnamede seçilecek öğrencilerin özellikleri üzerinde durmuş, İstanbul medreselerine kayıtlı olan öğrencilerin en son sınavlarda aldıkları nota göre seçileceği, altı yıllık ilköğretim görmüş olanlardan sınavla öğrenci alınacağı, bu medreseye giremeyenlerin İstanbul medreselerinde oturmayıp ödenek alamayacaklarını, böylece maaş verilmesi usulünün kalktığını aktarmıştır. Bu okulda sâni kısmı bitirenler "*Şahadetname*"; âli kısmı bitirenler ise "*İcazetname*" alacaklardır⁽⁹⁾.

Burada görülecek dersler de 1914 nizamı ile belirlenmiştir. Buna göre: tâli kısmında: Kuran, hadis, tefsir, ilm-i fıkıh, usul-i fıkıh, ilm-i kelam, sarf ve lügat, nahiv, mantık, belagat-ı Arabiyye, vaz', adab, mukaleme ve tatbikat, kitabet-i Arabiyye, siyer-i Nebi, tarih-i enbiya ve hulefa, tarih-i İslam ve edyan, tarih-i umumi ve Osmani, felsefe, Türkçe, tabiiyat, hıfzısıhha, ilm-i ictimave terbiye, ilm-i iktisat ve mali, hitabet ve yazı;

(2) *Osmanlı Medreselerinde İlim (Riyazi İlimler)*, İstanbul 1997, s. 110-111.

(3) "Medrese: Osmanlı Dönemi", *DİA*, Ankara 2003, s. 332.

(4) KÜTÜKOĞLU, aynı madde, s. 507.

(5) *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1997'e)*, (6. Baskı), İstanbul 1997, s. 247.

(6) KÜTÜKOĞLU, aynı madde, s. 507; Caner ARABACI, *Osmanlı Döneminde Konya Medreseleri (1900-1924)*, Konya 1998, s. 466.

(7) *Osmanlı Tarih Deyimler Sözlüğü*, I., İstanbul 1983, s. 399.

(8) ARABACI, aynı eser, s. 466-467.

(9) *İkinci Meşrutiyet Dönemi Eğitim Hareketleri (1908-1914)*, Ankara 1996, s. 348.

sânî kısmında: hadis, tefsir, kelim, felsefe, mantık, âdâb, fıkıh, mukaleme, kitabet, belagat, vaz', Türkçe, edebiyat, tarih, İslam ve dinler tarihi, siyer-i nebi, cebir, müsellesat, hey'et ve mihanik, kimya hitabet ve mevzia; âli kısmında ise: tefsir, hadis, fıkıh, usul-i fıkıh, kelim, hilafiyat, Arap edebiyatı, felsefe, hukuk, kavanin ile tarih-i ilm-i fıkıh dersleri okutulmuştur⁽¹⁰⁾. Medresenin ders programında 1917 yılında bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu tarihte Medaris-i İlmiye Hakkında Kanun çıkarılarak dörder yıl olan Tâlî ve Âli sınıfları üçer yıla düşürülmüştür. Ayrıca yabancı dil okutulması gerekli görülerek Almanca, Fransızca, İngilizce ve Rusça'dan birinin seçilmesi mecburiyeti getirilmiştir⁽¹¹⁾. 1924 yılına gelindiğinde ise Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile medreselerle birlikte Darü'l-Hilafeti'l-Aliyye Medresesi de kapatılmıştır.

Eğitimde modernleşme çalışmaları II. Mahmut ve II. Abdülhamid döneminde başlamış ve bu çerçevede kapsamında medreseler de ele alınmış, 1914 nizamnamesiyle öncelikle İstanbul medreseleri Darü'l-Hilafeti'l-Aliyye adı altında birleştirilmiştir. Klasik tarzından tamamen farklı bir mektep konumuna dönüştürülmek istenen medreseler için çıkarılan nizamname ile bölümleri, dersler ve öğrenci ile idari yapısı belirlenmiştir. Çok şey umut edilen bu medrese için yabacı uyruklu bazı Müslümanlar eğitim için İstanbul'a gelmiştir. İstanbul hariç başta Konya olmak üzere 14 yerde de açılan medrese uzun ömürlü olmamış, I. Dünya Savaşı medresenin tasarlandığı düzende işlemini aksatmıştır. 1924 yılına kadar da gerek programında gerek eğitim sisteminde çeşitli yenilikler yapılsa da bu dönemde kaldırılmasının önüne geçilememiştir.

(10) KÜTÜKOĞLU, aynı madde, s. 507; ERGÜN, aynı eser, s. 349; İZGİ, aynı eser, s. 16.

(11) ARABACI, aynı eser, s. 471.

KAYNAKÇA

AKYÜZ, Yahya, *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1997'e)*, (6. Baskı), İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1997.

ARABACI, Caner, *Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri (1900-1924)*, Konya Ticaret Odası Yayınları, Konya 1998.

ERGÜN, Mustafa, *İkinci Meşrutiyet Dönemi Eğitim Hareketleri (1908-1914)*, Ocak Yayınları, Ankara 1996.

İPŞİRLİ, Mehmet, "Medrese: Osmanlı Dönemi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, XXVIII. , Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2003, s. 327-333.

İZGİ, Cevat, *Osmanlı Medreselerinde İlim (Riyazi İlimler)*, İz Yayıncılık, İstanbul 1997.

KÜTÜKOĞLU, Mübahat S. , "Dârü'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesi", *DİA*, VIII. , Yeni Türkiye Yayınları, İstanbul 1993, s. 507-508.

PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri Ve Terimleri Sözlüğü*, I. , M.E.B. , İstanbul 1983.

KARANLIĞIM

Süheyla Önal
suheyla_onal@hotmail.com

Hoşçakal güneşim,
Ben karanlığa yürüyorum,
Yolumda sen yoksun, yönümü bilmiyorum.
Yalnız, seni göremem, gönlümü kapatıyorum,
Sen, küçük bir ışık mıydın?
Yoksa yolumun üzerindeki parlak bir yıldız mıydın?
Sen, karanlıkta aydınlığını bana vermiş ateş böceği miydın?
Yoksa karanlığın ta kendisi miydın?
Sen, benim olmayan güneşsin.
O yüzden karanlıkla bende eşsin.
Sonsuza dek ışıklarını göremem,
Gönlüm ölü, istesem de ikinci kez ölemem.

Ali IŞIK

M. Necati Elgin'e Gönderilen MEVLEVÎ MEKTUPLARI -20-

HALİL CAN'IN MEKTUPLARI -11-

17:
Bismihi
es-Selâmü Aleyküm

İstanbul
21/ Ağustos/ 1961

Canım Kardeşim;
Mütekarrübül-hulul olan Leyle-i
Velâdet-i Seniyye-i Cenab-ı
Peygamberî Kandil-i Şerifini tebrik

ve cümlemiz ve bütün ümmet-i Muhammed hakkında müteyemmin⁽¹⁾ ve mübarek olmasını ve pek çok yıllar sıhhat ve afiyetle idrakini Cenabı Hak'tan niyaz eylerim.

Bugünlerde Kemal Edip Beyefendi'mizin Huzur-ı pürnurlarına yüz sürmüş olacağlarımı ummaktayım. Herhâlde fakire de, beraberce dua-han olursunuz.

Yengen hassaten kandil-i şerifini tebrik ile ellerinden öpüyor dualarını niyaz ediyor.

İhtifal hakkında bugüne kadar bir iş'ar⁽²⁾ vaki oldu. Mehmet Bey burada imiş. Bankada bulunmadığım bir sırada uğramış. Tuzla nam kasabada Çelebi'de misafir kalmakta imiş. Tekrar uğrayacağını ümit ediyorum. Mehmet Bey'le görüşemediğimden ihtifal hakkında bir malumat alamadım. Eylülde icrası mutasavver⁽³⁾ bir şey varsa bildirmeni niyaz ederim. Hayır ehli bir hanımefendi fakire müracaatla altı takım tennure yaptıracağını söyledi. Ben de bizim Derviş Selman'ı bu işe memur ettim. Mangırını aldı. Şimdi harıl harıl dikilmekte.

Hasret ve hürmetle ellerinden, ayaklarından operim. Huzur-ı saadete fakir için de yüz sürmeni niyaz eylerim.

el-Fakir
Halil Can

18. a:
Bismihi
es-Selâmü Aleyküm

(1) müteyemmin: Uğurlu.

(2) iş'ar: Yazılı bildirim.

(3) mutasavver: Hatırdan geçen, ileride yapılması düşünülmüş.

Canım Kardeşim, Hazret-i Necati;

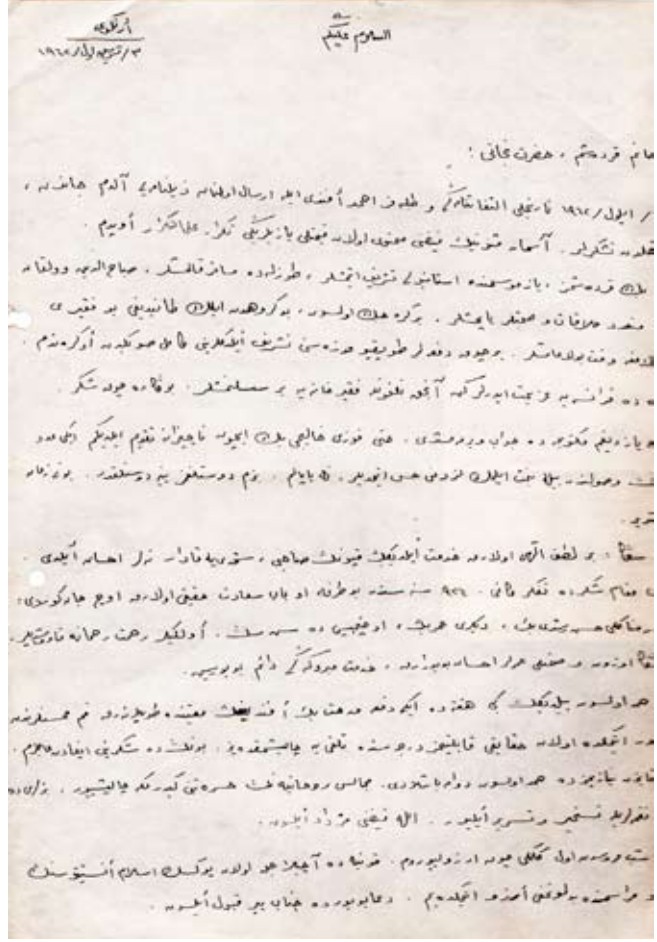
26/ Eylül/ 1962 tarihli iltifatnameni ve talebimiz Ahmet Efendi ile irsal olunan zeylnameyi⁽⁴⁾ aldım. Candan, gönülden teşekkürler. Asman-ı Mesnevî'nin⁽⁵⁾ feyzini muhtevi olan kıymetli yazılarını tekrar tekrar okudum.

Mehmet Bey kardeşimiz yaz mevsiminde İstanbul'u teşrif etmişler, Tuzla'da misafir kalmışlar. Sabahattin Volkan Bey'le⁽⁶⁾ müteaddit mülakat ve sohbetler yapmışlar. Bir kerecik olsun bu gürültüden ilk tanıdığı bu fakiri hatırlamağa vakit bulamamışlar. Birçok defalar Topkapı Müzesi'ni teşrif eylediklerini Kamil Su Bey'den⁽⁷⁾ öğrendim. Bu kere de Fransa'ya azimet ederlerken ancak telefonla fakirhaneye bir seslenmişler. Buna da çok şükür.

Vaktiyle yazdığım bir mektuba da cevap vermemişti. Hatta Fevzi⁽⁸⁾ Halıcı Bey için naçizane takdim eylediğim iki adet notanın vusulünden⁽⁹⁾ dahi bahsetmek lüzumunu hissetmediler. Ne yapalım. Bizim dostluğumuz yine dostluk. Bunu zaman gösterir.

Gelelim sana: Bir lutf-ı ilahî olarak hizmet eylediğin kapının sahibi, şimdiye kadar neler ihsan eyledi. Bunları makam-ı şükürde tefekkür kâfi. 926 senesinden bu tarafa o bâb-ı saadet üç can gördü: Biri Ermenekli Hasan Rüştü Bey⁽¹⁰⁾, diğeri Ömer Bey, üçüncüsü de sensin. Evvelkiler rahmet-i Rahmân'a kavuştular. Allah sana uzun ve sıhhatli ömürler ihsan buyurarak, hizmet-i mebrûkeni⁽¹¹⁾ daim buyursun.

Bizler hamdolsun bildiğin gibi haftada iki defa Mithat Beyefendi'nin mai-

yetinde toplanarak fem-i muhsinlerinden⁽¹²⁾ sudur⁽¹³⁾ etmekte olan hakâyıkı⁽¹⁴⁾ kabiliyetimiz derecesinde telakkiye çalışmaktayız. Bunun da şükürünü ifadan aciziz.

Bizim nây-zen Niyazi'miz⁽¹⁵⁾ de hamdolsun devama başladı. Mecâlis-i rûhânîyenin⁽¹⁶⁾ hasretini gidermeğe çalışıyor. Bizleri de ilahî nefhalarıyla⁽¹⁷⁾ teshîr⁽¹⁸⁾ ve tesrîr⁽¹⁹⁾ eyliyor. Allah feyzini müzdâd⁽²⁰⁾ eylesin.

Fakir Şeb-i Arus'tan evvel gelmeği çok arzuluyorum. Konya'da açılacak olan Yüksek İslam Enstitüsünün kü-

(4) zeyl-nâme: Mektubun eki, devamı.

(5) âsmân-ı Mesnevî: Mesnevî semai, göğü.

(6) Sabahattin Volkan: Yıllarca Mevlâna ihtifallerine rebabıyla katılmış İstanbul Radyosu saz sanatçısından ünlü rebap-zen.

(7) (Mükerrerem) Kamil Su (1906, Bursa): Popüler aşk romanlarıyla tanınmış eğitimci-yazar.

(8) H. Can'ın kendi ifadesi (Hoş, Konya'mızın bu saygıdeğer kültür ve edebiyat büyüğünün asıl ismi "Fevzi" olmakla birlikte galat olarak "Fevzi" kullanımı da oldukça yaygındır).

(9) vusûl: Ulaşma, erişme, varma.

(10) Ermenekli Hasan Rüştü (1896-1936): Şair. Konya Lisesi öğretmenliği ve Mevlâna Müzesi müdürlüğünde bulunmuştur.

(11) hizmet-i mebrûke: Tebrike değer hizmet.

(12) fem-i muhsin: İylilik saçan ağız.

(13) sudûr: Sadır olma, meydana gelme.

(14) hakâyık, hakâ'ik: Hakikatler, gerçekler.

(15) Niyazi (Sayın, 1927, İstanbul): Ney'de ekol sahibi olmuş ünlü neyzen.

(16) mecâlis-i rûhânîye: Manevi meclisler.

(17) nefha: Üfürük.

(18) teshîr: Büyüleme.

(19) tesrîr: Sevindirme, mutlu kılma.

(20) müzdâd: Ziyade, fazla, artırma.

şat⁽²¹⁾ merasiminde bulunmağı arzu etmekteyim. Dua buyur da Cenab-ı Pîr kabul eylesin.

18. b:

Şeb-i Arus hakkındaki endişelerimi emin ol ki yakinen hissetmekteyim. 1946 senesinden beri bu merasime iştirak eden bu abd-i kemter⁽²²⁾, bu yıl da inşaallah Huzur-ı Pür-nur'a yüz sürmek mazhariyetine nail olur. Turizm Derneği'nden Sadettin Bey'e yazılan tezkireyi okudum ve üzüldüm. Edebiyat'ta "zemm-i tahte'l-medh"⁽²³⁾ üslubu vardır. Okuduğum yazının heyet-i mecmuası⁽²⁴⁾ da "tehdit-i tahte'l-medh"⁽²⁵⁾

mahiyetinde. Kanaat-i aciziye göre, hizmet-i Cenab-ı Pîr Azmullahi Zikrihu⁽²⁶⁾ Efendi'mize olduğuna nazaran o ne dilerse öyle olur. Şimdiye kadar da hep onun dediği olmuştur. Maadası⁽²⁷⁾ kıl ü kâlden⁽²⁸⁾ ibarettir. “

امثال اعمال بالنيات⁽²⁹⁾” hadisi-i şerifi-ni evliyaullah hazeratı çok başka bir tarzda tefsir buyurmuşlardır. Bu zevat-ı kudsiyenin beyanatına göre “amel” “kalp” ise, o kalbin ruhu “niyet”tir. “Niyet” “kalp” ise bu kalbin ruhu “ihlâs”tır. “İhlâs” kalp ise bu kalbin ruhu “aşk”tır. Cenab-ı Pîr'e hizmet amelinde olanların hat ve hareketini bu zaviyeden tahlil edersen acaba kaç kişi hakiki niyet ile meydana kalır orasını ancak Huda-yı Müteal ve Cenab-ı Pîr bilirler. Senin zahiren Şeb-i Arus tertibi ile alakan yok ise de, tertip Cenab-ı Pîr'le müteveccih⁽³⁰⁾ olduğuna göre ister istemez fiilen bu işin içindedir. Turizm Derneği, kendi düşüncelerini bir tarafa koyarak senin fikirlerini tatbik ederlerse daha ziyade muvaffak olurlar kanaatindeyim. Dua buyur da pek yakında Huzur'a yüz sürmeğe kabul olunmak bahtiyarlığına nail olayım da bu ince noktaları o zaman daha etraflı görüşürüz.

Bugün çarşamba, akşam inşaallah yine sohbet-i meclis var. Her zaman olduğu gibi yine kulaklarını çınlatacağız.

Mektubunu, bundan evvelki toplantıda bütün canlara okumuştum. Başta Mithat Beyefendi'miz olmak üzere cümlesi aşk-ı niyaz ederler. Küçükler ellerinden, büyükler yanaklarından öperler. Bildiğin gibi sigara perhizindeyim. İnşaallah 17 Kânunuevvel'de⁽³¹⁾ birlikte dumanlarız. Muhterem yengemize evcek selam ve hürmetler, kızlarımıza muhabbetler. Senin de ellerinden öperiz. Emirlerini beklerim sultanım. Başta Kemal olmak üzere bütün canlara da selam ve hürmetler.

Bende-i bendegân-ı Mevlâna
Halil Can

(26) **Azmullahi zikrihu**: Allah onun zikrini yüceltsin.
(27) **mâ'ada**: Gayri, başka.
(28) **kıl ü kâl**: Dedikodu.
(29) **Türkçesi**: “Ameller niyetlere göredir.”
(30) **müteveccih**: Yönelmiş, dönmüş.
(31) **kânun-ı evvel**: Aralık.

(21) **küşâd**: Açılış.
(22) **abd-i kemter**: Değersiz kul.
(23) **zemm-i tahte'l-medh**: Övgü altında yerme.
(24) **hey'et-i mecmû'a**: Bir şeyin ayrıntı ve parçalarına bakılmaksızın bütününün gösterdiği hâl ve manzara; yazının bütün olarak görünüşü.
(25) **tehdit-i tahte'l-medh**: Övgü altında tehdit.